

УДК 336.22:339.923(4-672ЄС+477)
DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.1.17>

Мурашко І. С.,
аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародного гуманітарного університету

КОНВЕРГЕНЦІЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ЄС ТА УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: АНАЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ ФІСКАЛЬНОЇ УНІФІКАЦІЇ

Анотація. У статті розглядається питання адаптації податкової політики України до стандартів Європейського Союзу в умовах європейської інтеграції. Автори акцентують увагу на необхідності встановлення імперативних підходів до корпоративного оподаткування, які відповідають європейським практикам, з метою уникнення штучного заниження податкових надходжень до бюджету. У статті висвітлюються механізми обміну інформацією та контроль за трансфертним ціноутворенням, які впроваджуються в політиці ЄС для боротьби з агресивним податковим плануванням, а також їхній вплив на фінансові потоки між країнами. Окрема увага приділяється співпраці України з країнами, що не є членами ЄС, з метою запобігання використанню офшорних зон і підвищення стійкості податкових надходжень. Автором проаналізовано окремі складові національного досвіду гармонізації податкових механізмів, а також роль України в адаптації національного податкового законодавства до європейських стандартів. Обговорюються рекомендації щодо зниження податкового навантаження на фізичних осіб, раціонального розподілу податкових зобов'язань для юридичних осіб, а також вдосконалення механізмів адміністрування податків.

Стаття підкреслює важливість синхронної реалізації податкової та митної політики відповідно до стратегії наближення до стандартів ЄС, а також необхідність створення адміністративних потужностей для якісного впровадження імплементованого законодавства. Результати дослідження надають цінні рекомендації для вдосконалення національної податкової політики України в контексті європейської інтеграції.

Також у статті акцентується на важливості підходу до формування податкової політики як дипломатичного мистецтва, що вимагає балансування між національними інтересами та спільними європейськими стандартами. Відзначається, що Україні необхідно забезпечити адекватне сприйняття та реалізацію стандартів ЄС, щоб успішно інтегруватися в європейський економічний простір. Крім того, обговорюються ключові аспекти прямих і непрямих податків у рамках ЄС, які формують збалансовану систему оподаткування для фізичних і юридичних осіб, що відповідає вимогам щодо запобігання ухиленню від сплати податків та уникненню подвійного оподаткування.

Автором наголошено на необхідності створення ефективних механізмів адміністративної співпраці між податковими органами України та країн-членів ЄС, що є критично важливим для забезпечення контролю за сплатою податків та запобігання податковим зловживанням. Вони також підкреслюють, що просте імплементування законодавства недостатньо; Україні слід системно розвивати адміністративні можливості та формувати кадровий резерв для успішного застосування європейських норм. Також у статті досліджується роль співпраці з Європейським Союзом у формуванні національних практик оподаткування, які відповідають європейським стандартам. Важливість адаптації податкової політики до вимог ЄС підкреслюється через призму стратегічних цілей України в контексті євроінтеграції, що передбачає приведення національного законодавства у відповідність до норм ЄС. Автори акцентують увагу на необхідності розробки динамічної податкової політики, яка відповідала б як специфічним потребам української економіки, так і стандартам ЄС. У статті також обговорюються сучасні підходи до податкового адміністрування, зокрема пропозиції щодо зниження податкового навантаження на фізичних осіб, раціонального розподілу податкового навантаження на юридичних осіб, а також вдосконалення механізмів адміністрування, що унеможливають ухилення від сплати податків і зборів.

Ключові слова: конвергенція податкових систем, податки, податкова політика, інтеграційна політика, фіскальна уніфікація, адаптація податкового законодавства, податкове адміністрування, євроінтеграція, податкова реформа, ЄС та Україна, інтеграційні процеси, податкова гармонізація, економічна інтеграція, європейські стандарти, трансформація податкових норм, міжнародне співробітництво, податкове законодавство, європейська інтеграція.

Murashko I. S. Convergence of the tax systems of the EU and Ukraine as an instrument of integration policy: analytical discourse on contemporary challenges and strategic prospects of fiscal unification

Abstract. This article examines the issue of adapting Ukraine's tax policy to the standards of the European Union in the context of European integration. The authors emphasize the need to establish imperative approaches to corporate taxation that align with European practices to avoid artificially reducing tax revenues to the budget. The article highlights mechanisms for information exchange and control over transfer pricing, which are implemented in EU policy to combat aggressive tax planning, as well as their impact on financial flows between countries. Special attention is given to Ukraine's cooperation with non-EU countries to prevent the use of offshore zones and enhance the sustainability of tax revenues. The author analyzes specific components of national experience in harmonizing tax mechanisms and the role of Ukraine in adapting its national tax legislation to European standards. Recommendations are discussed regarding reducing the tax burden on individuals, rational allocation of tax obligations for legal entities, and improving tax administration mechanisms.

The article underscores the importance of synchronizing tax and customs policies in accordance with the strategy of aligning with EU standards and the need to build administrative capacity for the effective implementation of adopted legislation. The research results provide valuable recommendations for improving Ukraine's national tax policy in the context of European integration.

The article also emphasizes the importance of approaching the formulation of tax policy as a diplomatic art, requiring a balance between national interests and common European standards. It is noted that Ukraine needs to ensure adequate adoption and implementation of EU standards to successfully integrate into the European economic space. Additionally, the article discusses key aspects of direct and indirect taxes within the EU framework, which form a balanced taxation system for individuals and legal entities, aimed at preventing tax evasion and avoiding double taxation.

The author stresses the necessity of creating effective administrative cooperation mechanisms between Ukraine's tax authorities and those of EU member states, which are critical for ensuring tax compliance and preventing tax abuses. The article also emphasizes that simply implementing legislation is not enough; Ukraine should systematically develop its administrative capabilities and establish a trained workforce for the successful application of European norms. The article also examines the role of cooperation with the European Union in shaping national taxation practices that align with European standards. The importance of adapting tax policy to EU requirements is viewed through the lens of Ukraine's strategic goals in the context of European integration, which involves aligning national legislation with EU norms. The authors highlight the need for developing a dynamic tax policy that addresses both the specific needs of the Ukrainian economy and EU standards. The article also discusses modern approaches to tax administration, including proposals for reducing the tax burden on individuals, rational distribution of tax obligations for legal entities, and enhancing administrative mechanisms that prevent tax avoidance.

Key words: convergence of tax systems, taxes, tax policy, integration policy, fiscal unification, tax legislation adaptation, tax administration, European integration, tax reform, EU and Ukraine, integration processes, tax harmonization, economic integration, European standards, transformation of tax norms, international cooperation, tax legislation, European integration.

Постановка проблеми. Динаміка останнього десятиріччя на шляху гармонізації податкових систем ЄС та України на разі перебуває на тому історичному відрізку, де Україна отримала статус кандидата до вступу в ЄС [1], що зобов'язує державу до реалізації ряду євроінтеграційних змін до сучасного податкового законодавства. Сучасні реалії досліджуваного процесу доцільно характеризувати в контексті переговорної стадії адаптації законодавства України до європейського. В майбутньому, після закриття переговорних розділів, Єврокомісія проведе оцінку готовності України до вступу, після чого Європейська рада та Європарламент ухвалюють рішення щодо закриття переговорів й члени

ЄС та Україна підписують та ратифікують відповідну угоду про вступ за наслідками якої Україна зможе стати членом ЄС. Водночас, на зазначеному шляху, який безумовно є тернистим для національного законодавця, є ряд проблем, що потребують комплексного вирішення. Одним із кроків України на зазначеному шляху є проведення первинної оцінки стану імплементації до законодавства України *acquis* ЄС, яка має бути реалізована міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та державними органами первинної оцінки стану імплементації актів права ЄС для проведення комплексного порівняльного аналізу законодавства України відповідно до права ЄС і виявлення невідпо-

відностей, які необхідно усунути до початку та в рамках переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу [2]. Очевидно, що податкове законодавство не буде залишене без уваги. Поруч із зазначеним вище, за інформацією звіту генерального директорату з питань сусідства та переговорів про розширення Єврокомісії від 30 жовтня 2024 року, відповідно до якого станом на жовтень поточного року сфера оподаткування «помірно» відповідає у своєму рівні імплементації до законодавства України положень асquis ЄС, хоча в минулому році, даний показник був нижчим – на рівні «деякої» відповідності, а рівень прогресу за 2022 – 2024 роки оцінюється, як «добрий прогрес» [3, с. 8, 73]. Аналізуючи вище наведені вище рекомендації Єврокомісії для України, вбачається, що Україна, серед іншого, зокрема в сфері оподаткування та подальшої податкової політики має раціоналізувати податкові пільги, що на думку європейських партнерів має посилити доходи, стійкість та прозорість публічних фінансів у цілому, водночас податкова політика має реалізовуватися з урахуванням підтримки макроекономічної стабільності. Більш конкретними є рекомендації Єврокомісії щодо узгодження з асquis ЄС законодавства щодо пільг зі сплати ПДВ, сутнісної та правової структури акцизних зборів та ставок. Не залишені поза увагою і аспекти приведення у відповідність національного законодавства до Директиви про боротьбу з ухиленням від сплати податків та Директиви про адміністративне співробітництво (DAC) щодо обміну інформацією з країнами-членами ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням окремих аспектів національної податкової політики в контексті євроінтеграційного вектору розвитку держави активно займалися такі науковці, як: В. Андрущенко, С. Бей, Б. Білоус, І. Биков, М. Бортнікова, І. Бураковський, С. Данілов, А. Довгерт, Н. Головай, І. Грицяк, Л. Губерський, В. Забігайло, А. Заєць, Т. Єфименко, Т. Кошук, А. Крисоватий, Л. Луць, В. Макогон, В. Мельник, Г. Немиря, С. Осика, В. Пятницький, Я. Подчінюк, Я. Пухальська, А. Румянцев, В. Сіденко, А. Соколовський, В. Шамрай, Ю. Шемшученко, Ю. Чиркова, І. Чугунов та інші.

Не зменшуючи значущість вже проведених досліджень, відмітимо, що зазначена вище проблематика, не втратила свою актуальність та потребує проведення подальших досліджень.

Поруч із тим, дослідження процесу наближення національної податкової системи до стандартів, практик та асquis ЄС загалом не втрачають своєї актуальності, що викликане динамічністю даного процесу та його зміною в ході двосторонніх комунікацій з європейськими партнерами.

Мета статті полягає у дослідженні та аналізі процесу зближення податкових систем ЄС та України як інструменту інтеграційної політики держави, виявити сучасні виклики та проблематику, що постають на цьому шляху, та окреслити стратегічні перспективи фіскальної уніфікації у форматі «Україна-ЄС». Основний акцент робиться на визначенні механізмів і концептуальних підходів, здатних забезпечити ефективне зближення податкового законодавства України з європейськими стандартами та асquis ЄС для сприяння економічній інтеграції України, її стабільності та конкурентоспроможності в європейському просторі шляхом формування державою конкурентної та сучасної податкової політики, що відповідає практикам ЄС.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи сучасний стан речей в контексті наближення національного податкового законодавства та фіскальної політики України до стандартів та практик права ЄС та, відповідно, до положень директив і законодавчих актів ЄС є непростим процесом, який фактично розтягувався на багато років, вимагаючи наполегливих зусиль і тривалих обговорень. Ініційована Урядом України первинна оцінка стану імплементації до законодавства України асquis ЄС [2] стосується в тому числі і фіскальної сфери, проте нині Україні вдалося досягти суттєвого прогресу в узгодженні окремих видів податків, таких як податок на додану вартість (ПДВ) і специфічні акцизи, які відіграють ключову роль у підтримці вільного обігу товарів і послуг у межах спільного ринку. Водночас даний прогрес хоч і є позитивним, він не є достатнім з позиції належного рівня.

Як зазначають А. Крисоватий, В. Мельник та Т. Кошук, одним із центральних напрямків у співпраці країн-членів ЄС стало активне протистояння податковим правопорушенням, що включає посилення нагляду за корпоративними взаємовідносинами між головними компаніями та їхніми дочірніми структурами. Також були запроваджені ініціативи щодо встановлення податку на фінансові операції. Такі заходи покликані сприяти прозору та справедливому оподаткуванню на території ЄС, захищаючи економічний простір ЄС від негативного впливу глобальних фінансових нестабільностей [4].

Аналізуючи дані аспекти, важливим для національної податкової системи у даному контексті, на нашу думку, може бути не лише реалізація зазначеного вище імперативу, а і поступове вирівнювання національної податкової практики для створення більш рівноправних умов для бізнесу та мінімізації випадків ухилення від сплати податків.

Беручи до уваги те, що податкова політика ЄС в основному формується відповідно до глави 2 «Податкові положення» розділу VII «Загальні правила конкуренції, оподаткування та зближення законодавств» частини III «Внутрішня політика та діяльність Союзу» Договору про функціонування Європейського Союзу [5], а основним принципом цієї політики є підтримка вільної конкуренції між країнами-членами та усунення ризику подвійного оподаткування, зберігаючи при цьому суверенітет кожної держави щодо власної податкової системи та не вимагаючи повної гармонізації фіскальних режимів.

Відмітимо, що водночас із декларованою політикою вільного вибору державами-членами ЄС тих чи інших податкових механізмів, ЄС встановлює межі законодавчо встановлених підходів до реалізації зазначеної реалізації політики оподаткування, водночас, дані обмеження активно вживаються шляхом реалізації положень директив ЄС. Разом із тим, на нашу думку, важливим в контексті дослідження є й те, що за своїм змістом фіскальна політика ЄС має яскраво виражену ідею впровадження та реалізації єдиних для членів ЄС стандартів оподаткування бізнесу, задля уникнення штучного зниження ставок оподат-

кування або впливу на розмір бази оподаткування шляхом застосування різного роду аспектів корпоративного управління задля «оптимізації» податкового навантаження.

Очевидним, на нашу думку, є крок з боку України, основною метою якого має стати робота пов'язана із встановленням імперативних на загальнонаціональному рівні підходів та практик і спільних стандартів корпоративного оподаткування бізнесу, схожого до європейських практик, щоб уникнути штучного заниження податкових надходжень до бюджету. Крім того, Європейський Союз розширює свою політику з боротьби з агресивним податковим плануванням, зокрема через механізми обміну інформацією та контроль за трансфертним ціноутворенням. Такі заходи дозволяють більш точно відстежувати фінансові потоки між країнами та запобігають використанню схематичних операцій для уникнення податків. Важливим елементом цієї політики є співпраця з ЄС з країнами, які не є членами ЄС, щоб запобігти використанню офшорних зон і забезпечити стійкість податкових надходжень у Європі, тобто, на нашу думку, на разі Україна може використати дану можливість зазначеного вектору співпраці з ЄС задля напрацювання національних практик, схожих до європейських в даному аспекті, що на разі вбачається перспективним в подальшій політиці національного фіскального органу на шляху активного впровадження стандартів ЄС в національну правозастосовну практику. Очевидно, що у сукупності всі ці зусилля національного Уряду сприятимуть не тільки укріпленню внутрішнього ринку, а й підвищенню стійкості економіки держави до зовнішніх кризових факторів, захищаючи національні економічні інтереси.

Як зазначають Н. Головай та С. Бей, податкова політика ЄС об'єднує зусилля як у формуванні спільної законодавчої бази для гармонізації податкових механізмів, так і у впровадженні погоджених заходів, зокрема для ефективної боротьби з податковими зловживаннями та запобігання ерозії податкової бази. Заохочення країн-членів до впровадження подібних змін у своїх національних податкових системах допомагає розв'язувати

загальні проблеми, досягати стратегічних цілей і виконувати завдання, поставлені перед ЄС. За таких умов формування податкової політики в ЄС є дипломатичним мистецтвом балансування між суперечностями національних інтересів з огляду на вимогу до країн-членів дотримуватися певної дисципліни в податковій сфері [6].

С. Данілов, аналізуючи аспекти оптимізації податкових систем країн-членів ЄС, відзначає те, що країни ЄС активно працюють над оптимізацією своїх податкових систем шляхом впровадження інноваційних підходів до оподаткування та вдосконалення інструментів для підтримки високих соціальних стандартів [7].

З огляду на викладене, доцільним є й аспект того, що в процесі наближення національного податкового законодавства до стандартів та практик ЄС Україна має витримати баланс між реалізацією в країні правил, які використовуються всіма країнами-членами ЄС та національними інтересами.

Національний досвід сприйняття європейських стандартів та практик ЄС у сфері оподаткування є унікальним та неповторним, очевидно, з урахуванням викладеного вище, що для України досвід податкової політики ЄС є прогресивним, водночас далеким від повного сприйняття та реалізації.

У даному аспекті, влучною вбачається позиція І. Бикова, який зазначає про те, що в умовах динамічної європейської інтеграції необхідність формування ефективної податкової політики стає ще більш очевидною, оскільки вона відіграє ключову роль в управлінні економічним розвитком, вступ України до ЄС передбачає виконання певних критеріїв та приведення національного законодавства у відповідність до європейських норм. Наріжним каменем такого узгодження є розробка динамічної та перспективної податкової політики, яка не лише відповідає унікальним потребам української економіки, але й відповідає встановленим стандартам ЄС. Це підкреслює важливість адаптації податкової політики до європейських стандартів як невід'ємного аспекту на шляху України до інтеграції в ЄС [8]. Крім того, І. Биков, відмічає й про важливість

синхронної реалізації податкової та митної політики відповідно до стратегії наближення національного митного та податкового законодавства до стандартів ЄС [9].

Разом із тим, О. Іванова пропонує наступні напрями адаптації національного податкового законодавства до стандартів ЄС як: зниження податкового навантаження на фізичних осіб; раціональний розподіл податкового навантаження на юридичних осіб; удосконалення механізму адміністрування податків, що унеможливилює ухилення від сплати податків і зборів; запобігання корупційним проявам у сфері оподаткування; упровадження фіскально-регулятивної моделі податкової політики, стимулювання добровільності сплати податків; адаптація Податкового кодексу України та базових податкових законів України до законодавства ЄС» [10, с. 297].

Водночас, основними напрямками вдосконалення національної податкової політики можуть бути, як окремі аспекти так і загальні напрями в контексті трансформацій поглядів та підходів до фіскальної функції держави та її ролі, як відповідного регулятора суспільних відносин сфери оподаткування. Поруч із тим, на нашу думку критичним є розуміння конкретних аспектів тих податкових змін, які від України очікує європейська спільнота. Так, із аналізу викладеного вище, вбачається те, імплементація положень *acquis* ЄС не має бути формально реалізована, як ще один євроінтеграційний крок держави, мова йде про забезпечення Україною однакового по відношенню із країнами-членами ЄС сприйняття та розуміння зазначених стандартів ЄС з одночасним їх виконанням на національному рівні. Саме в таке розуміння, на нашу думку, є єдино вірним в аспекті практичного виміру однакового застосування Україною та ЄС положень податкового законодавства. Разом із тим, ми не маємо залишати осторонь і аспекти з яких формується податкова політика ЄС, так, звертаємо увагу на два елементи останньої, а саме – пряме та непряме оподаткування. Пряме оподаткування в практиці ЄС покликане на формування збалансованої системи стандартів оподаткування фізичних та юридичних осіб з урахуванням норм щодо запобігання ухиленню від сплати

податків та, водночас, подвійного оподаткування. Крім того, непряме оподаткування встановлює різні правила для компаній з усіх країн-членів ЄС, що стосується як правило податку на додану вартість та акцизів.

На нашу думку, серед зазначеного вище, важливим виступає й адміністративна співпраця податкових органів країн-членів ЄС, саме тому, Україна, має розробити механізми адміністративної політики щодо співпраці з фіскальними органами країн-членів ЄС на рівні оперативної взаємодії в аспектах контролю за сплатою податків та іншого в залежності від фіскальної політики сторін. Поруч із тим, ключовим вбачається й безпосереднє забезпечення якісного та належного застосування Україною імplementованого законодавства, стандартів та практик ЄС, адже, як бачимо, самої імplementації законодавства не достатньо, держава має системно формувати адміністративні потужності та кадрові резерви для якісного застосування імplementованих нормативно-правових документів ЄС.

Висновки. Конвергенція податкових систем України та ЄС є важливим кроком до забезпечення гармонізації національної податкової політики з європейськими стандартами, що є критично важливим для успішної інтеграції України в Європейський економічний простір. У процесі адаптації податкової системи України до стандартів ЄС необхідно зосередитися на імplementації сучасних підходів до адміністрування податків, боротьби з негативними проявами податкової оптимізації та мінімізацією використання зон вільних від оподаткування, що дозволить зменшити ризики ухилення від сплати податків і забезпечити стабільність податкових надходжень. Важливим аспектом є співпраця України з країнами, які не є членами ЄС, для запобігання податковим зловживанням, що дозволить зміцнити фіскальну стійкість національної економіки. Одночасно необхідно продовжувати зниження податкового навантаження на фізичних осіб і раціональне розподілення податкових зобов'язань для юридичних осіб, а також вдосконалювати механізми адміністрування податків для зниження рівня ухилення від сплати податків. Зокрема, важливо створити

ефективні адміністративні механізми співпраці між податковими органами України та країнами ЄС для забезпечення належного контролю та виконання податкових норм. Створення динамічної податкової політики, що відповідає як потребам національної економіки, так і вимогам ЄС, є необхідним для успішної інтеграції України в Європейське економічне співтовариство. У цьому контексті важливо також синхронізувати податкову та митну політику, що дозволить забезпечити гармонізовану економічну політику і підвищити конкурентоспроможність України на міжнародній арені.

Важливим кроком для забезпечення ефективної фіскальної уніфікації є подальше вдосконалення національних механізмів оподаткування шляхом їх гармонізації з європейськими стандартами. Створення належної правової інфраструктури для реалізації євроінтеграційних завдань вимагає посиленої уваги до питань податкового контролю, боротьби з податковими зловживаннями та адміністрування. Окрім цього, важливою є адаптація українського податкового законодавства до сучасних європейських вимог, що забезпечить належне функціонування економічних процесів та сприятиме підвищенню рівня державних доходів. Застосування європейських підходів до трансфертного ціноутворення та інформаційного обміну в податковій сфері, разом із взаємодією з третіми країнами, дозволить покращити управління податковими потоками та знизити ризики податкових правопорушень. Реалізація таких підходів також сприятиме інтеграції України в ЄС, створюючи основу для економічного розвитку та стабільності.

З огляду на сучасні тенденції в міжнародному праві, стратегічне планування в галузі податкової політики повинно бути гнучким, готовим до адаптації, і враховувати як національні потреби, так і вимоги ЄС. Окрім того, важливим аспектом є активізація адміністративної співпраці між податковими органами України та країнами-членами ЄС. Це дозволить забезпечити більш ефективний контроль за дотриманням податкових зобов'язань та запобігти ухиленню від сплати податків, а також знизити рівень податкових зловжи-

вань і боротьбу з агресивним податковим плануванням. Розвиток таких механізмів адміністрування податків має бути орієнтований на забезпечення високих стандартів прозорості та ефективності.

З урахуванням динамічного розвитку податкових механізмів ЄС та його сучасних вимог, Україна повинна розглядати процес фіскальної уніфікації не лише як технічний, а й як важливий етап на шляху до глибшої

економічної інтеграції з ЄС. Це включає в себе не тільки відповідність податкових норм, але й належне функціонування податкової політики в контексті соціально-економічних реалій України. Важливою складовою є також забезпечення надійного законодавчого фундаменту для розвитку податкової системи, яка буде сприяти сталому економічному росту та інвестиційній привабливості країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Grant EU candidate status to Ukraine and Moldova without delay, MEPs demand. News European Parliament. 23 червня 2022 р. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220616IPR33216/grant-eu-candidate-status-to-ukraine-and-moldova-without-delay-meps-demand>
2. Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Форма типового документа, Звіт від 28.02.2023 р. № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2023-%D0%BF#Text>
3. Commission staff working document. Ukraine 2024 report. Accompanying the document. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of regions. Communication on EU enlargement policy. European Commission. Brussels, 30.10.2024. SWD (2024) 699 final. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf
4. А. Крисоватий, В. Мельник, Т. Кошук, Сутність та концептуальні основи формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів. Економіка України. № 1 (2016). С. 35–51.
5. Consolidated version of the Treaty on European Union, Document 12012M/TXT. Official Journal of the European Union. 26.10.2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=%20celex%3A12012M%2FTXT>
6. Н. Головай, С. Бей. Гармонізація податкової політики України в умовах євроінтеграції: виклики, можливості та перспективи. Empirio. Т. 1 (№ 2). 2024. С. 76-83. URL: <https://empirio.ukma.edu.ua/article/view/308320/299805>
7. С. Данілов. Європейські стандарти у податкових правовідносинах. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 6. С. 183-87. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.6.32>
8. І. Биков. Еволюція національної податкової системи в контексті наближення податкового законодавства України до стандартів Європейського Союзу. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 10. С. 671 – 673. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/162>
9. І. Биков. Українська митниця та стандарти ЄС (адміністративно-правове дослідження): монографія / І. О. Биков. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 224 с. URL: https://oduvs.edu.ua/uploads/Monografiya_Bikov_Igor_82b56aa11b.pdf
10. О. Іванова. Напрями адаптації податкового законодавства України до законодавства ЄС. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 5. С. 242-248. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2019/72.pdf